РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента, кандидата медичних наук, доцента кафедри хірургії №2 Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика Йосипенка Михайла Олексійовича на дисертаційну роботу Луценка Дмитра Володимировича «Оптимізація трансанальної ендоскопічної мікрохірургії при доброякісних пухлинах прямої кишки», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за фахом 222 – Медицина (спеціалізація 14.01.03 – хірургія).

1. Актуальність роботи

Актуальність теми зумовлена високою поширеністю доброякісних пухлин прямої кишки, які часто є передраковими станами, та необхідністю зниження частоти їх рецидивів після хірургічного лікування. Дисертант чітко окреслює центральну клінічну проблему: незважаючи на ефективність трансанальної ендоскопічної мікрохірургії (ТЕМ), частота рецидивів залишається високою через складнощі точної візуалізації меж пухлини. Робота, спрямована на вдосконалення методики ТЕМ з метою підвищення радикальності резекцій та зниження ризику рецидивів, є надзвичайно своєчасною та важливою для сучасної колопроктології.

2. Зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана згідно з планом науково-дослідних робіт (НДР) Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика. Робота є фрагментом НДР кафедри хірургії №2 на тему «Обґрунтування та розробка інноваційних методів діагностики, хірургічного лікування і профілактики ускладнень при ургентних та планових абдомінальних захворюваннях» (державний реєстраційний номер 0122U200877).

3. Мета роботи – підвищення ефективності хірургічного лікування доброякісних пухлин прямої кишки шляхом оптимізації методики ТЕМ. Повністю відповідає назві та змісту дисертації, є досяжною та вимірюваною.

4. Наукова новизна дисертаційної роботи

Наукова новизна отриманих результатів є значною і полягає в наступному:

Вперше визначено морфологічні критерії ризику рецидивування, а саме наявність дисплазії низького ступеня та метаплазії епітелію (проявів епітеліально-епітеліальної трансформації) в слизовій оболонці на відстані до 3 мм від краю доброякісної пухлини.

Науково обґрунтовано межі резекції доброякісних пухлин, що базуються на виявлених морфологічних та морфометричних змінах слизової оболонки навколо пухлин.

Удосконалено методику ТЕМ шляхом впровадження комбінованого підходу, що поєднує передопераційне маркування меж та інтраопераційне застосування вузькоспектральної візуалізації.

Доведено, що запропонована удосконалена методика ТЕМ забезпечує статистично значуще зниження частоти рецидивів порівняно з класичним підходом.

5. Практичне значення отриманих результатів

Практичне значення роботи полягає у впровадженні в клінічну практику конкретних, науково обґрунтованих рекомендацій:

- доведено, що наявність епітеліально-епітеліальної трансформації на відстані до 3 мм від краю пухлини є фактором ризику рецидиву, що **необхідно враховувати при виборі об'єму резекції**;
- запропонована удосконалена методика ТЕМ (з комбінованим маркуванням та вузькоспектральною візуалізацією) дозволяє **знизити частоту рецидивів з 14,6% до 3,8%**;
- розроблений підхід дозволяє краще візуалізувати межі ураження, підвищити кількість одноблокових R0-резекцій, зменшити кількість фрагментованих видалень та, як наслідок, **уникнути повторних оперативних втручань** і покращити довгострокові результати лікування.

Результати дослідження **вже впроваджено** у практику проктологічного відділення Київської обласної клінічної лікарні, хірургічного відділення

Київської міської клінічної лікарні №5 та у навчальний процес кафедри хірургії №2 НУОЗ України імені П.Л. Шупика.

6. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, викладених у дисертації, базується на:

- **репрезентативній вибірці:** дослідження включає 153 пацієнти, що є достатнім для отримання достовірних результатів;
- **чіткому дизайні дослідження:** проведено порівняльний аналіз двох груп (контрольної ретроспективної та основної проспективної), що дозволяє об'єктивно оцінити переваги нового методу;
- **використанні сучасних методів дослідження:** застосовано комплексний підхід, що включає клінічні, інструментальні, ендоскопічні, морфологічні (гістохімічні, морфометричні) та статистичні методи;
- **коректному статистичному аналізі:** для підтвердження висновків використано адекватні методи статистики (точний критерій Фішера, розрахунок відношення шансів з 95% довірчим інтервалом), що доводить статистичну значущість отриманих результатів (p=0,025);
- **прямому зв'язку між результатами та висновками:** висновки роботи логічно випливають з отриманих цифрових даних, зокрема, зі значного зниження частоти рецидивів у другій групі.

7. Оцінка змісту дисертації (по розділах)

Структура дисертації, представлена у змісті, є логічною, послідовною та відповідає класичним вимогам до наукових кваліфікаційних праць.

Вступ: містить усі необхідні елементи (актуальність, мета, завдання, новизна, практичне значення).

Розділ 1 (Огляд літератури): детально аналізує сучасний стан проблеми, від класифікації та діагностики до методів лікування, логічно підводячи до необхідності проведення даного дослідження.

Розділ 2 (Матеріали і методи): чітко описує дизайн дослідження, критерії включення/виключення, методики та статистичну обробку.

Розділ 3 (Причини рецидивів після класичної ТЕМ): аналізує результати контрольної групи, що дозволяє виявити недоліки стандартного підходу.

Розділ 4 (Морфологічні особливості та обґрунтування меж резекції): є ключовим розділом, що надає наукове підґрунтя для розробки удосконаленої методики.

Розділ 5 (Удосконалена ТЕМ та оцінка її ефективності): описує новий підхід та представляє порівняльний аналіз результатів.

Аналіз та узагальнення результатів, Висновки, Список літератури: завершують роботу, підсумовуючи отримані дані.

Така структура забезпечує цілісність та послідовність викладення матеріалу.

8. Публікації за темою дисертації

Результати дисертаційного дослідження опубліковано у 3 наукових статтях: 2 з них – у наукових фахових виданнях України категорії «Б», 1 – у фаховому науковому журналі, що індексується в міжнародній базі даних Scopus.

Крім того, на удосконалену методику ТЕМ отримано **свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 132473**. Це свідчить про належне оприлюднення основних наукових результатів.

9. Апробація результатів дисертації

Матеріали дисертації пройшли широку апробацію. Результати були представлені у вигляді доповідей та постерів на вітчизняних та міжнародних наукових заходах.

Науково-практична конференція «Актуальні питання колопроктології» (Київ, 2023).

19-й щорічний науковий конгрес Європейського товариства колоректальних хірургів (ESCP) (Лісабон, Португалія, 2024).

Конференція Lviv Live Endoscopy 2025 (Львів, 2025).

Українська школа-семінар «Мініінвазивні технології в сучасній хірургії» (Славсько, 2025).

Такий рівень апробації підтверджує наукову та практичну значущість роботи та її визнання у професійній спільноті.

10. Запитання для дискусії

1. Наукова новизна роботи полягає у виявленні клітин з ознаками епітеліально-епітеліальної трансформації на відстані до 2,8-3 мм від краю пухлини. Чи розглядалася можливість використання експрес-біопсії краю резекції інтраопераційно як альтернативи фіксованому відступу, особливо у випадках, де збереження кожного міліметра здорової тканини є критичним?

2. Удосконалена методика показала значне зниження рецидивів, однак 3 випадки (3,8%) все ж трапились, два з яких були пов'язані з фрагментацією великих пухлин. Чи означає це, що для пухлин дуже великих розмірів, де одноблокова резекція технічно неможлива навіть з маркуванням, удосконалена методика має свої межі ефективності, і чи є альтернативні підходи для таких пацієнтів?

11. Недоліки дисертаційної роботи, які не впливають на цінність дисертаційної роботи

Суттєвих недоліків, що впливали б на загальну якість дослідження, немає. Серед дрібних зауважень можна виділити одруківки, орфографічні та стилістичні помилки.

12. Загальний висновок

Дисертаційна робота Луценка Дмитра Володимировича на тему «Оптимізація трансанальної ендоскопічної мікрохірургії при доброякісних утвореннях прямої кишки» є завершеною, самостійною науково-дослідною працею, що присвячена вирішенню актуальної задачі сучасної хірургії.

Робота відрізняється високим рівнем наукової новизни, має значне теоретичне та практичне значення. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій є високим і підтверджений репрезентативним клінічним матеріалом та коректним статистичним аналізом.

Дисертація відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року №44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради

закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії». Автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 222 Медицина («Хірургія» 14.01.03).
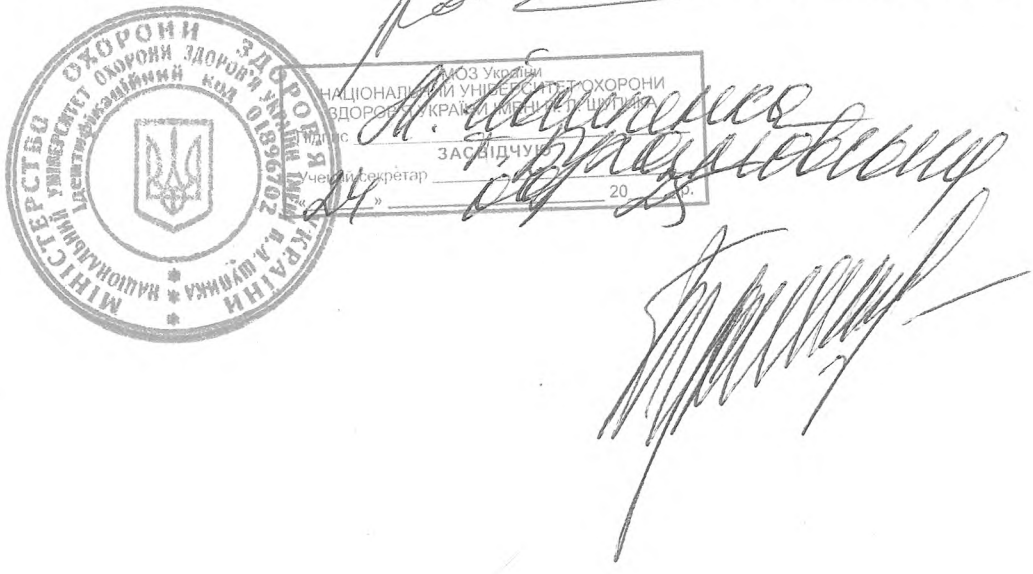
Офіційний рецензент:
доцент кафедри хірургії №2
Національного університету охорони здоров`я України імені П.Л.Шупика
к. мед. н. доцент Михайло ЙОСИПЕНКО